

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОБЛЕМ МАШИНОБУДУВАННЯ
ім. А. М. ПІДГОРНОГО**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Заступник директора з наукової
роботи, член-кореспондент НАН
України

 А. О. Костіков

«   »   2018 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

**«Енергетичні установки на низькокиплячих
робочих тілах»**

спеціальність 142 Енергетичне машинобудування

спеціалізація Турбомашини та турбоустановки

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою інституту «18» жовтня 2018 року, протокол № 10.

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

Сенецький О. В. канд. техн. наук, стар. наук. співр., стар. наук. співр.

Програму схвалено на засіданні відділу «Оптимізація процесів та конструкцій турбомашин».

Протокол від «10» вересня 2018 року № 2.

Завідувач відділу оптимізації процесів та конструкцій турбомашин - член-кореспондент НАН України

 О. Л. Шубенко

Програму погоджено науково-технічною проблемною радою «Енергомашинобудування. Теплова та відновлювальна енергетика. Екологія».

Протокол від «13» вересня 2018 року № 13.

Голова НТПР «Енергомашинобудування. Теплова та відновлювальна енергетика. Екологія»

член-кор. НАН України

 А. В. Русанов

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни “Енергетичні установки на низькокиплячих робочих тілах” складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти доктора філософії

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

спеціальність 142 Енергетичне машинобудування

спеціалізація Турбомашини та турбоустановки

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Енергетичні установки на низькокиплячих робочих тілах» є формування знань з проведення досліджень термодинамічних циклів паротурбінних установок з низькокиплячими робочими тілами за допомогою відповідних підходів при використанні математичних моделей

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Енергетичні установки на низькокиплячих робочих тілах» є реалізація підходів до вибору та створення енергетичного устаткування при реалізації органічного циклу Ренкіна.

1.3. Кількість кредитів 3

1.4. Загальна кількість годин 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни

Вибіркова	
Вид підсумкового контролю - залік	
Рік підготовки	1-й
Семестр	1-й
Лекції	30 год.
Практичні, семінарські заняття	__ год.
Лабораторні заняття	__ год.
Самостійна робота	60 год.
Індивідуальні завдання	__ год.

1.6. Заплановані результати навчання

знати :

методи та підходи до формування паротурбінних циклів на джерелах низькопотенційної теплоти.

вміти :

застосовувати отримані знання на практиці при моделюванні теплових схем та проведенні розрахункових досліджень.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Термодинамічні цикли з використанням низькокиплячих робочих тіл.

Тема 1. Особливості термодинамічних циклів на низькокиплячих робочих тілах.

Діаграми стану різних робочих тіл. Термодинамічні цикли паротурбінних установок з різними робочими тілами.

Тема 2. Критичні параметри робочих тіл, крива фазової рівноваги.

Особливості вибору параметрів робочих тіл при проектуванні енергетичної установки.

Тема 3. Гаряче та холодне джерело для паротурбінного циклу.

Ефективність термодинамічного циклу від параметрів гарячого та холодного джерела теплоти. Цикли на до- та сверхкритичні параметри низькокиплячих робочих тіл.

Тема 4. Регенеративний підігрів робочого тіла.

Вплив наявності регенеративного підігріву робочого тіла на термодинамічну ефективність паротурбінного циклу.

Тема 5. Каскадні паротурбінні цикли.

Використання теплоти при реалізації замкнутих паротурбінних циклів в одній тепловій схемі послідовно.

Розділ 2. Робочі тіла для паротурбінних циклів та їх характеристики.

Тема 1. Вимоги, що пред'являються до робочих тіл.

Вибір низькокиплячих робочих тіл для застосування в енергетичних установках з урахуванням основних вимог, що пред'являються до них.

Тема 2. Одно- та багатоконпонентні робочі тіла.

Застосування в замкнутих термодинамічних циклах не тільки однокомпонентних робочих тіл, але і сумішевих. Ефективність паротурбінних установок при використанні сумішевих робочих тіл.

Розділ 3. Аналіз джерел низькопотенційної енергії, їх систематизація для реалізації органічного циклу Ренкіна.

Тема 1. Утилізація скидної теплоти технологічних процесів.

Енергетичні установки на об'єктах скидної теплоти технологічних процесів промислових підприємств.

Тема 2. Контур на вихлопі протivotискової турбіни.

Встановлення паралельно споживача теплоти замкнутого паротурбінного циклу для виробництва електричної енергії у літній період.

Тема 3. Утилізація теплоти димових газів водогрійних котлів.

Використання теплоти відхідних газів котельного агрегату для виробництва електричної енергії.

Розділ 4. Економічна ефективність використання турбін з низькокиплячими робочими тілами при утилізації вторинних енергоресурсів.

Тема 1. Оцінка економічної доцільності впровадження органічного циклу Ренкіна.

Техніко-економічна оцінка як основний показник економічної доцільності впровадження турбоустановок на низькокиплячих робочому тілі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин						
	усього	у тому числі					
		лекції	практ.	лаб.	сем.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8
Розділ 1. Термодинамічні цикли з використанням низькокиплячих робочих тіл							
Тема 1. Особливості термодинамічних циклів на низькокиплячих робочих тілах	6	2					4
Тема 2. Критичні параметри робочих тіл, крива фазової рівноваги	6	2					4
Тема 3. Гаряче та холодне джерело для паротурбінного циклу	6	2					4
Тема 4. Регенеративний підігрів робочого тіла	6	2					4

1	2	3	4	5	6	7	8
Тема 5. Каскадні паротурбінні цикли	8	4					4
Разом за розділом 1	32	12					20
Розділ 2. Робочі тіла для паротурбінних циклів та їх характеристики							
Тема 6. Вимоги, що пред'являються до робочих тіл	6	2					4
Тема 7. Одно- та багатокомпонентні робочі тіла	12	4					8
Разом за розділом 2	18	6					12
Розділ 3. Аналіз джерел низькопотенційної енергії, їх систематизація для реалізації органічного циклу Ренкіна							
Тема 8. Утилізація скидної теплоти технологічних процесів	10	2					8
Тема 9. Контур на вихлопі противотискової турбіни	10	2					8
Тема 10. Утилізація теплоти димових газів водогрійних котлів	12	4					8
Разом за розділом 3	32	8					24
Розділ 4. Економічна ефективність використання турбін з низькокиплячими робочими тілами при утилізації вторинних енергоресурсів							
Тема 11. Оцінка економічної доцільності впровадження органічного циклу Ренкіна	8	4					4
Разом за розділом 3	8	4					4
<i>Усього годин</i>	60	30					60

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Термодинамічні властивості та цикли різних робочих тіл	20
2	Вимоги до одно- та багатокомпонентних робочих тіл	12
3	Джерела теплоти для реалізації замкнених паротурбінних циклів	24
4	Підходи до оцінки економічної доцільності впровадження органічного циклу Ренкіна	4
	Разом	60

6. Індивідуальні завдання

7. Методи контролю

На заняттях – опитування. По закінченні розділу – усний контроль. Форма підсумкового контролю знань — залік.

8. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота												Залік	Сума
Розділ 1					Розділ 2		Розділ 3			Розділ 4	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11			
5	5	10	5	10	5	10	5	10	5	10	80	20	100

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для заліку
90 – 100	зараховано
70–89	
50–69	
1–49	не зараховано

9. Рекомендована література

Основна література

1. Паротурбинные установки с органическими рабочими телами / М.М. Гришутин, А.П. Севастьянов, Л.И. Селезнев, Е.Д. Федорович. – Л.: Машиностроение. Ленингр. отд-ние, 1988. – 219 с. – ISBN 5-217-00076-7.
2. Когенерационные технологии в энергетике на основе применения паровых турбин малой мощности / А.Л. Шубенко, В.А. Маляренко, А.В. Сенецкий, Н.Ю. Бабак // НАН Украины, Институт проблем машиностроения. – Харьков, 2014. – 320 с. – ISBN 978-966-02-7059-6.

Допоміжна література

1. Вукалович М.П. Термодинамика. Учебное пособие для вузов / М.П. Вукалович, И.И. Новиков. – М.: Машиностроение, 1972. – 672 с.
2. Кириллин В.А. Техническая термодинамика. Учебник для вузов / В.А. Кириллин, В.В. Сычев, А.Е. Шейндлин. – 4-е изд., перераб. – М.: Энергоатомиздат, 1983. – 414 с.
3. Полунин В.М. Физика: Конспект лекций по молекулярной физике и термодинамике для студентов инженерно-технических специальностей / В.М. Полунин, Г.Т. Сычев. – Курск: Курск. гос. техн. ун-т., 2002. – 134 с.
4. Андрющенко А.И. Основы термодинамики циклов теплоэнергетических установок / А.И. Андрющенко. – 3-е изд. – М.: Высш. шк., 1985. – 281 с.
5. Мошкарин А.В. Анализ схем испарительных установок ТЭС / А.В. Мошкарин, А.А. Мошкарин // ГОУВПО «Ивановский государственный энергетический университет им. В.И. Ленина». – Иваново, 2007. – 271 с.
6. Варгафтик Н. Б. Справочник по теплофизическим свойствам газов и жидкостей / Н. Б. Варгафтик. – М.: Физматгиз, 1963. – 708 с.
7. Основы холодильной техники / Доссат Рой Дж.: Пер. с англ. – М.: Легкая и пищевая промышленность, 1984. – 520 с.
8. Промышленные фторорганические продукты: Справ. изд. / Б. Н. Максимов, В. Г. Барабанов, И. Л. Серушкин и др. – Л.: Химия, 1990. – 464 с.
9. Щегляев А.В. Паровые турбины. Теория теплового процесса и конструкции турбин: учеб. для вузов. В 2 кн. – 6-е изд. перераб., доп. и подгот. к печати Б.М. Трояновским. – М.: Энергоатомиздат, 1993. – 800 с. – ISBN 5-283-00197-0.

10. Market potential study for Organic Rankine Cycle technology in India / S. Goel, O. Herzog, A. Datta and others // Indo-German Energy Forum Support Office (IGEF-SO). – 2014. – 68 p.
11. Кудинов А.А. Энергосбережение в теплогенерирующих установках. – Ульяновск: УлГТУ, 2000. – 139 с. – ISBN 5-89146-187-0
12. Попырин Л.С. Автоматизация математического моделирования теплоэнергетических установок / Л.С. Попырин, В.И. Самусев, В.В. Эпельштейн. – М.: Наука, 1981. – 236 с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Мережа Internet.
2. Бібліотека ІПМаш НАН України.